

SARAH KANE GEDISSECTEERD

Graham Saunders, *'Love me or kill me.' Sarah Kane and the theatre of extremes*, Manchester: Manchester UP, 2002, 207 p. (ISBN 0-7190-5956-9).

Hoewel Sarah Kane zwaar aangepakt werd omwille van het onverhulde geweld dat haar stukken op de scène tentoon spreidden en dat vele critici destijds een gratuite publiekslokker vonden, werd haar naam dankzij de uitgave van de *Complete Plays* door Methuen in 2001 bij het kransje van leidinggevende en baanbrekende Britse toneelschrijvers gevoegd. De laatste jaren is haar werk ook het onderwerp gaan uitmaken van academisch onderzoek. Het boek van Graham Saunders is daarbij het eerste dat volledig aan de Engelse *poète maudit* is gewijd. Het oeuvre van Kane, die zich op nauwelijks achtentwintigjarige leeftijd verhing, bestaat slechts uit vijf stukken, die wat betreft stijl en taal evenwel moeilijk nog uiteenlopende kunnen zijn. Kane lijkt op enkele jaren tijd een evolutie te hebben doorgegaan waarover andere schrijvers ettelijke decennia doen.

Meer nog dan door de voorstelling van gruwel en wreedheid werden de vaak bijtende reacties op Kanes eerste stukken opgeroepen door haar verwerping van de conventionele dramastructuren die in de Engelse toneeltraditie tot dan sterk bij het realisme aanleunden. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat haar werk aanvankelijk meer appreciatie kreeg op het continent dan in Engeland zelf. Hoewel Kane door haar afwijzing van een sterk uitgewerkte plot en de typisch Angelsaksische structuur van het *well-made play*, faam verwierf als de jonge grondlegger van een nieuw soort drama, kwam haar werk niet geheel onverwacht. Vorige generaties hadden haar komst reeds aangekondigd, en kunnen als belangrijke bronnen van invloed worden gezien. Onder hen mogen we zeker Howard Barker rekenen wiens concept van een *Theatre of Catastrophe* zijn sporen naliet in Kanes stukken. Maar ook Edward Bond en Samuel Beckett, wiens muzikale woordenstroom en tonaliteit weerklinkt in het ritme van haar later werk, hebben een wezenlijke invloed uitgeoefend. Verder haalde Kane de mosterd bij onder andere Shakespeare, Barthes en Kafka. In de meeste gevallen heeft zij de referenties naar werken die hun stempel hebben gedrukt op haar stukken zelf in interviews aangeduid (bv. in een gesprek met Nils Tabert, die Saunders hier op zijn beurt interviewt), maar Saunders analyseert ook zelf een aantal intertekstuele verbanden, zoals die tussen *Blasted* en Pinters *The Dumb Waiter*.

Het boek van Saunders valt uiteen in twee delen, waarvan het eerste een monografie biedt van het werk van Kane. In een heel conventionele, ietwat brave

werkmethode behandelt hij elk stuk in een afzonderlijk hoofdstuk, van *Blasted* tot 4.48 *Psychosis*. Vermits enkel toneel aan bod komt wordt het scenario voor haar kortfilm *Skin*, dat wel is opgenomen in de *Complete Plays*, niet besproken. De stukken worden thematisch geanalyseerd en daarbij valt Saunders veelvuldig terug op interviews die hij en anderen van Kane hebben afgenomen. Extracten uit gesprekken en brieven ondersteunen zo een degelijke analyse van het werk. Deze methodologie, samen met een vergelijking van twee eerdere versies van *Blasted*, resulteert in een goed gedocumenteerde interpretatie waarbij aan de hand van verscheidene terugkerende motieven een rode draad doorheen het oeuvre van de schrijfster wordt getrokken. Zo worden er parallellen geschetst tussen personages in verschillende stukken en worden bepaalde machtsrelaties en hiërarchieën blootgelegd, zoals die tussen A en C in *Crave* of tussen Ian en Cate in *Blasted*. Saunders merkt ook op dat vrouwen vaak verschrikkelijk vernederd worden door mannelijke protagonisten, die aan het eind dan merkwaardig genoeg ook nog eens een loutering ondergaan en ‘verlost’ worden. Daarnaast heeft de auteur oog voor de ontwikkeling die de taal doormaakt in het werk van Kane, waarin zich een beweging aftekent van een sterk talige tekst naar een meer minimalistisch, maar toch intens en messcherp woordgebruik. Bovendien lijkt Kane theatrale verbeelding en metaforiek in haar latere stukken krachtiger op de voorgrond te plaatsen. Daarom bestaat de volledige tekst van *Cleansed* uit meer neventekst dan dialoog, en wordt het stuk door de aaneenschakeling van verscheidene fysiek uitputtende tableaux niet toevallig haar meest Artaudiaanse genoemd.

Het tweede deel van Saunders' boek wordt ingenomen door acht interviews die hij zelf afnam van een aantal mensen die dicht bij Kane en haar werk stonden. Onder hen vinden we de regisseurs James MacDonald en Vicky Featherstone en de acteur Daniel Evans terug. Zij hebben het over hun werkervaringen met Kane en over welke knopen doorgemaakt dienden te worden om haar werk op de planken te brengen. Nils Tabert, de enige buitenlander in het rijtje en de man die haar stukken naar het Duits heeft vertaald, vertelt hoe het werk van Kane gereciperd werd in Duitsland en stipt de moeilijkheden aan die gepaard gingen met het opvoeren van haar theater op de Europese scène. Dankzij een evenwichtig samenbrengen van regisseurs, acteurs, vertalers en artistiek directeurs vermijdt Saunders de val van de herhaling. De antwoorden overlappen elkaar niet al te vaak en overstijgen dikwijls het niveau van platitudes (hoewel ook die meer dan behoorlijk vertegenwoordigd zijn). Soms waren uitgebreidere antwoorden op hun plaats geweest; het vraag/antwoord-patroon roept geregeld nieuwe vragen of bedenkingen op waarop niet verder wordt ingegaan. Zo geeft Mel Kenyon aan dat zij samen met Kane 4.48 *Psychosis* diepgaand besproken heeft, maar over de resultaten van dat gesprek en de visie die Kane zelf op het stuk had blijft de lezer

op zijn honger. Toch is dit tweede deel meer dan een appendix om tot een boek van tweehonderd bladzijden te komen. Hier wordt naar verhelderingen gezocht op vragen omtrent duistere passages of problemen die zich bij de interpretatie voordeden in het eerste deel.

De stukken van Sarah Kane vormen een gedifferentieerd en beklijvend oeuvre dat zich door een poëtische en theatrale kracht onderscheidt. Terwijl zij zich inpast binnen een rijke literaire en theatrale traditie, is haar stem zowel vormelijk als inhoudelijk uniek. De studie van Saunders biedt een eerste grondige analyse van haar werk en beroert tegelijk een aantal aspecten van haar stukken die ruimte laten voor verder onderzoek.

Laurens DE VOS